

Psykososiaalinen tuki akuutissa kriisitilanteessa, virka-aikana
Ammattilaisen osio
POHDE, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

Päivitetty 23.8.2023

Terveydenhuoltolaki

- Terveydenhuoltolaki:

50 a § Terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyö

Terveydenhuolto toteuttaa psykososiaalista tukea kiireellisissä tilanteissa yhdessä sosiaalipäivystyksen kanssa. Sosiaalipäivystys vastaa kiireellisissä tilanteissa psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtamisesta ja yhteen sovittamisesta.

50 b § Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa

Terveydenhuollon psykososiaalisella tuella äkillisissä järkyttävissä tilanteissa tarkoitetaan akuuttina kriisityönä annettavaa välitöntä tukea yksilölle, perheelle ja yhteisölle sekä tuen yhteensovittamista.

Psykososiaalista tukea äkillisissä järkyttävissä tilanteissa toteutetaan kriisipäivystyksenä ja osana terveydenhuollon muuta toimintaa.

Terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyöstä kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen antamisessa säädetään 50 a §:ssä. Sosiaalihuollon psykososiaalisesta tuesta äkillisissä järkyttävissä tilanteissa säädetään sosiaalihuoltolain 29 b §:ssä.

[Äkillisiin traumaattisiin tilanteisiin liittyvän psykososiaalisen tuen kehittäminen \(valtioneuvosto.fi\)](http://valtioneuvosto.fi)

Terveydenhuoltolaki 50b § Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa

- Työnjakoa täsmennetty suhteessa sosiaalihuoltoon: äkillisten järkyttävien kriisitilanteiden tuki kuuluu terveydenhuollon tehtäviin akuuttina kriisityönä
- Terveydenhuollon tehtäviin kuuluu myös traumaperäisten häiriöiden tunnistaminen sekä tarpeen mukaan ohjaaminen terveydenhuoltoon palveluihin jatkohoitoon
- Akuuttia kriisityötä tulee tarjota yksilöille, perheille, ja ryhmille myös terveydenhuollon tavanomaisen toiminnan osana
- Kriisityöntekijät lähtökohtaisesti terveydenhuollon ammattihenkilöitä, joilla asianmukainen kriisityön osaaminen
- Myös sosiaalihuollon ammattihenkilö voi toimia kriisityön tehtävissä, kun hänellä on työnantajan varmistama kriisityön koulutus kokemus ja osaaminen
- Kiireellisten tilanteiden psykososiaalinen tuki on usein tarkoituksenmukaista toteuttaa yhdessä sosiaali -ja terveydenhuollon yhteisissä yksiköissä, sosiaali-ja kriisipäivystyksenä

Sosiaalihuoltolaki

29 a § Sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyö

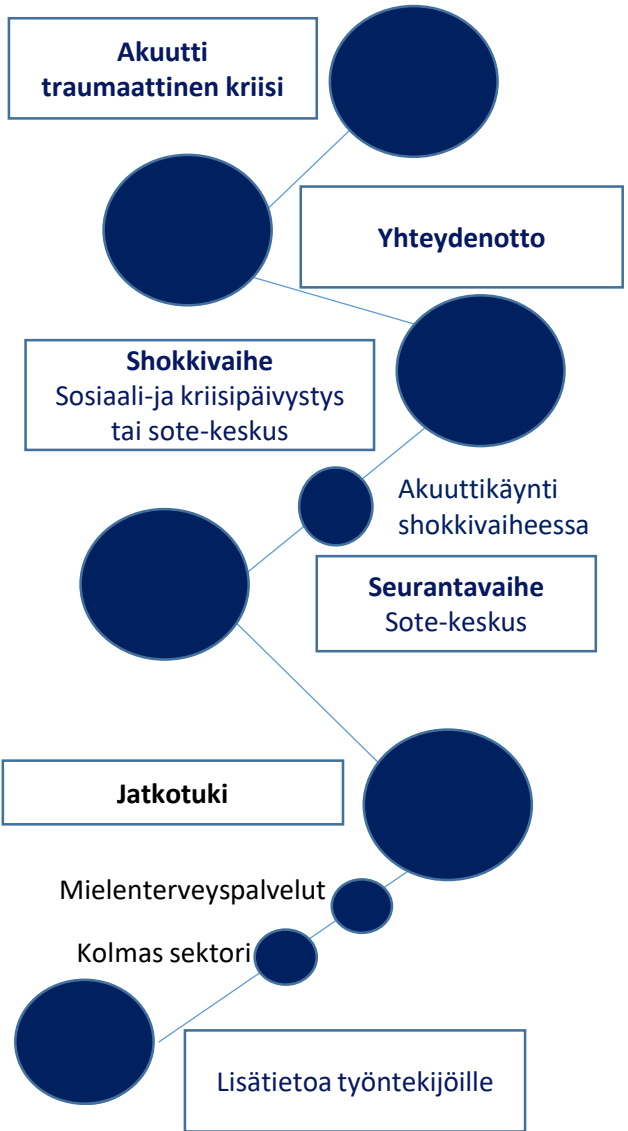
Sosiaalipäivystys toteuttaa psykososiaalista tukea kiireellisissä tilanteissa yhdessä terveydenhuollon kanssa. Sosiaalipäivystys vastaa kiireellisissä tilanteissa psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtamisesta ja yhteen sovittamisesta.

29 b § Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa

Sosiaalihuollon psykososiaalisella tuella äkillisissä järkyttävissä tilanteissa tarkoitetaan sosiaalityönä ja sosiaaliohjauksena annettavaa välitöntä tukea yksilölle, perheelle ja yhteisölle sekä tuen yhteensovittamista.

Psykososiaalista tukea äkillisissä järkyttävissä tilanteissa toteutetaan sosiaalipäivystyksessä ja osana sosiaalihuollon muuta toimintaa.

Sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyöstä kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen antamisessa säädetään 29 a §:ssä. Terveydenhuollon psykososiaalisesta tuesta äkillisissä järkyttävissä tilanteissa säädetään terveydenhuoltolain 50 b §:ssä.

Psykososiaalinen tuki akuutissa kriisitilanteessa, virka-aikana POHDE, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

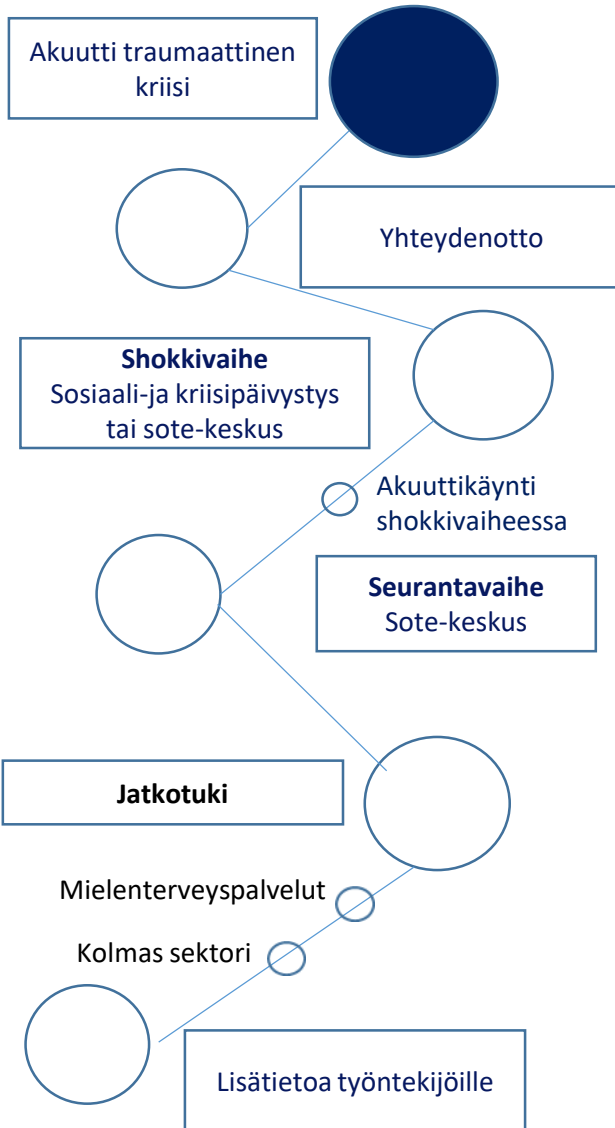
Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

Kuntoutus

Lapset, nuoret
ja perheet

Vammaiset

Akuutti traumaattinen kriisi

Akuutteja traumaattisia kriisejä ovat ennalta arvaamattomat ja järkyttävät tapahtumat

- kuolemantapaukset
- loukkaantumiset ja onnettomuudet
- koskemattomuuden menetys tai niiden uhka
- vakavat väkivaltatilanteet
- tulipalot
- läheltä piti –tilanteet

Kriisityöllä tarkoitetaan vakavan traumaattisen tapahtuman jälkeistä ammatillisesti tuotettua kriisityön kokonaisuutta, josta voidaan erottaa akuutin vaiheen kriisiapu sekä sitä seuraava psykososiaalisen tuen prosessi.

Kriisityö kohdentuu traumatisoivien tapahtumien jälkeiseen riittävän pitkään jatkuvaan psykososiaaliseen tukeen.

Elämänkriisit hoidetaan peruspalveluissa tai kolmannen sektorin tarjoamana. Suuronnettomuuksiin on erillinen ohjeistus hva-alueella. Kouluilla ja varhaiskasvatuksessa on omat kriisitilanteiden ohjeistukset.

Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

Kuntoutus

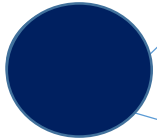
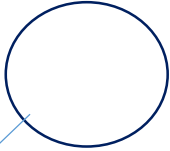
Lapset, nuoret
ja perheet

Vammaiset

Akuutti traumaattinen
kriisi

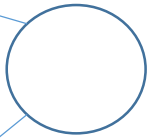

Yhteydenotto

Shokkivaihe

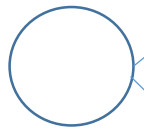
Sosiaali- ja kriisipäivystys
tai sote-keskus

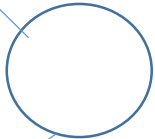
Akuuttikäynti
shokkivaiheessa

Seurantavaihe
Sote-keskus

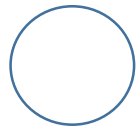

Jatkotuki

Mielenterveyspalvelut

Kolmas sektori

Lisätietoa työntekijöille

Yhteydenotto sosiaali- ja kriisipäivystykseen

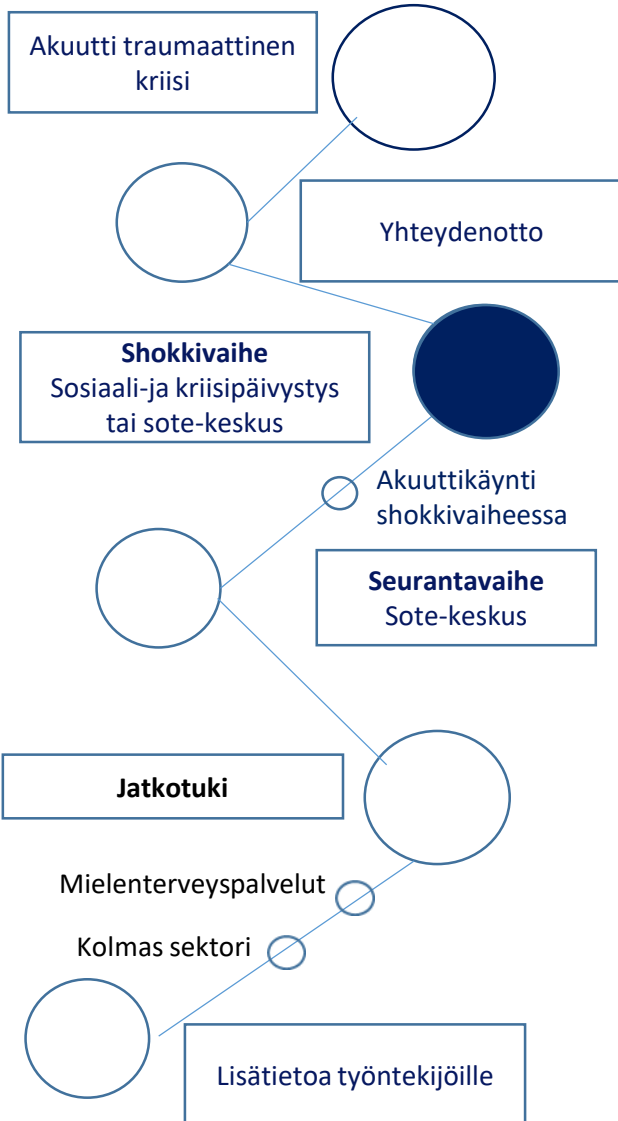
Virka-aikana akuuttien kriisien yhteydenotot ottavat vastaan:

Oulun sosiaali - ja kriisipäivystys (takapäivystys Koillismaalla Kuusamossa ja Taivalkoskella)
044 7036235

Sosiaali - ja kriisipäivystys, Jokilaaksojen yksikkö
044 4793644

Yhteydenotto voi tulla esim. poliisilta, pelastuslaitokselta, ensihoidolta, päivystyksestä, teho-osastolta jne. tai suoraan kriisin kohdanneelta. Yhteydenottoon tarvitaan aina kriisiapua tarvitsevan lupa

Sosiaali - ja kriisipäivystys tekee tilanteen alkuarvion ja järjestää ensivaiheen avun.

Shokkivaihe

Sosiaali -ja kriisipäivystys tekee akuuttivaiheen työn tai siirtää tehtävän apua tarvitsevan asuinpaikkakunnan sote-keskuksen sosiaalipalveluiden kriisityölle (esim. pitkät välimatkat).

Shokkivaiheen tuessa:

- rauhoitellaan asiakasta ja luodaan turvallisuuden tunnetta
- annetaan psykoedukaatiota
- tehdään sosiaalityön tarpeen arvio
- sovitaan seurantatapaamisista

Sosiaali -ja kriisipäivystäjän tarkempi työn sisältö asiakastilanteessa löytyy *Sosiaali- ja kriisipäivystyksen toimintaohje käsikirjasta*.

Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

Kuntoutus

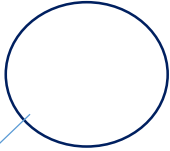
Lapset, nuoret
ja perheet

Vammaiset

Akuutti traumaattinen
kriisi

Yhteydenotto

Shokkivaihe

Sosiaali- ja kriisipäivystys
tai sote-keskus

Akuuttikäynti
shokkivaiheessa

Seurantavaihe
Sote-keskus

Jatkotuki

Mielenterveyspalvelut

Kolmas sektori

Lisätietoa työntekijöille

Akuuttikäynti shokkivaiheessa

Sosiaali - ja kriisipäivystys on yhteydessä kriisin kohdanneeseen ja sopii akuuttikäynnistä.

Akuuttikäynti voidaan toteuttaa myös puhelimitse tai etäyhteydellä, mutta ensisijaisena työskentelytapana on tapaaminen.

Sosiaali- ja kriisipäivystäjä kirjaa Saga-järjestelmään.
Kirjaus toimii tiedonsiirron tukena Sote-keskuksiin.

Tiedonsiirtovaiheessa sosiaali- ja kriisipäivystyksestä ollaan yhteydessä sote-keskuksen sosiaalipalveluiden kriisityöstä vastaavaan joko puhelimitse tai viestillä.

Alueellisesti on sovittu kriisityötä tekevät sosiaalipalveluiden ja terveystyöntekijät.

Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

Kuntoutus

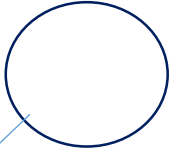
Lapset, nuoret
ja perheet

Vammaiset

Akuutti traumaattinen
kriisi

Yhteydenotto

Shokkivaihe
Sosiaali- ja kriisipäivystys
tai sote-keskus

Akuuttikäynti
shokkivaiheessa

Seurantavaihe
Sote-keskus

Jatkotuki

Mielenterveyspalvelut

Kolmas sektori

Lisätietoa työntekijöille

Akuuttikäynnille asiakkaan luvalla voidaan kutsua mukaan seurakunnan edustaja tai SPR henkisen tuen ryhmän jäsen.

- SPR henkisen tuen ryhmän koulutettujen vapaaehtoisten tehtävänä on henkisen ensiavun ja tuen antaminen yhteistyössä viranomaisten kanssa.
 - Lyhty-ryhmä tai sen pienemmät yksiköt hälytetään Vapepan valmiuspäivystäjän kautta OHTO-hälytysjärjestelmällä.

Vapepan valmiuspäivystäjä 075 326 3352 (Huom! vain viranomaisten käyttöön, ei eteenpäin avun tarvisijoille)

- Päivystävällä sairaalapapilla tai oman seurakunnan papilla on mahdollisuus lähteä poliisin mukaan kuolinviestin viemiseen ja osallistua sen jälkeiseen kriisityöhön yhteistyössä kriisi- ja sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Päivystävä sairaalapappi 0405707033

- Psykiatrian klinikan päivystykseen ohjataan vain psykiatrasta hoitoa tarvitsevat
- Yleissairaalapsykiatrian poliklinikka: sairastumiskriisit
- Seri -tutkimukset ja niihin kuuluva kriisityö hoidetaan Oys Seri tukikeskuksen kautta

Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

Kuntoutus

Lapset, nuoret
ja perheet

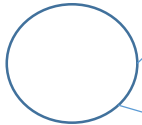
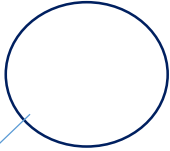
Vammaiset

Seurantavaihe Sote-keskuksessa

- Sosiaali -ja kriisipäivystys arvioi akuuttikäynnin jälkeen seurannan tarpeen.
- Tukea tulee edelleen aktiivisesti tarjota kaikille traumaattisen kriisin kohdanneille.
- Tuen tavoitteena on arkeen paluun edistäminen, traumatisoitumisen ennaltaehkäisy ja resilienssin vahvistaminen.
- Seurantavaiheen merkitys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa asiakas ei ohjaudu minkään muun tuen piiriin ja hänellä on ollut aktiivivaiheen päättyessä edelleen joitakin arkeen vaikuttavia oireita tapahtuneesta.
- Seurantavaiheesta voi olla hyvä sopia myös tilanteissa, joissa perheessä on lapsia tai erityisen tuen tarpeessa olevia henkilöitä. Lapsilla psyykinen oirehdinta voi viivästyä ja nousta esille myöhemmässä vaiheessa, kun vanhempien tilanne on tasaantunut.

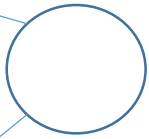
Akuutti traumaattinen
kriisi

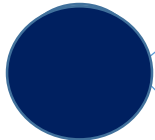
Yhteydenotto

Shokkivaihe

Sosiaali- ja kriisipäivystys
tai sote-keskus

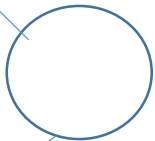

Akuuttikäynti
shokkivaiheessa

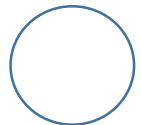
Seurantavaihe
Sote-keskus

Jatkotuki

Mielenterveyspalvelut

Kolmas sektori

Lisätietoa työntekijöille

Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

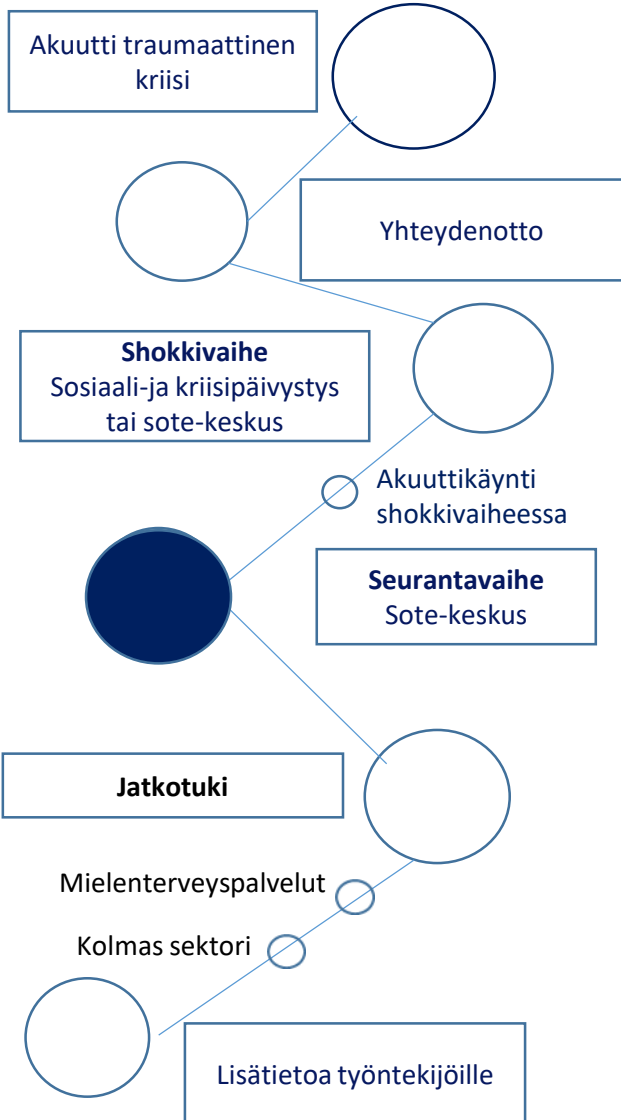
Kuntoutus

Lapset, nuoret
ja perheet

Vammaiset

Seurantavaihe Sote-keskuksessa

- Sote-keskuksen sosiaalipalvelut vastaa sosiaali -ja kriisipäivystyksen yhteydenottoon.
- Sosiaalialan ammattilainen pyytää ensikäynnille työpariksi terveydenhuollon ammattilaisen/kriisiryhmän jäsenen.
- Asiakkaaseen ollaan yhteydessä saman päivän aikana sosiaali -ja kriisipäivystyksen yhteydenoton saavuttua.
- Sovitaan tapaaminen 1-3 vrk:n sisään kotikäyntinä tai erikseen sovittuun paikkaan.
- Seurantavaiheen kestosta ei ole olemassa yleispätevää ohjetta, ja se rakennetaan asiakkaan yksilöllisen tilanteen mukaan. Seurantakäyntejä voidaan tarjota esimerkiksi 1-5 kertaa 2 kuukauden aikana. Seuranta voidaan toteuttaa myös harvakseltaan puheluna tai etäyhteydellä.
- Seurantavaiheessa olevan asiakkaan kanssa voi täyttää tietyin väliajoin post-traumaattisia oireita kartoittavan lomakkeen, tai käydä keskustelua asiakkaan kanssa ko. lomakkeen pohjalta.
- Kontakti asiakkaaseen päätetään viimeistään tapahtuman vuosipäivän jälkeen.
- Samat työntekijät pysyvät asiakkaan tukena ensikäynnistä seurantakäyntien loppuun.
- Seurantakäynnit kirjataan lyhyesti ja kriisityön päättymisen kirjataan. Kriisityö kirjataan Sagaan sekä terveydenhuollon työntekijä kirjaa sille lehdelle, mitä käyttää työssään (odotetaan kansallista ohjeistusta kriisityön seurantavaiheen kirjaamisesta).

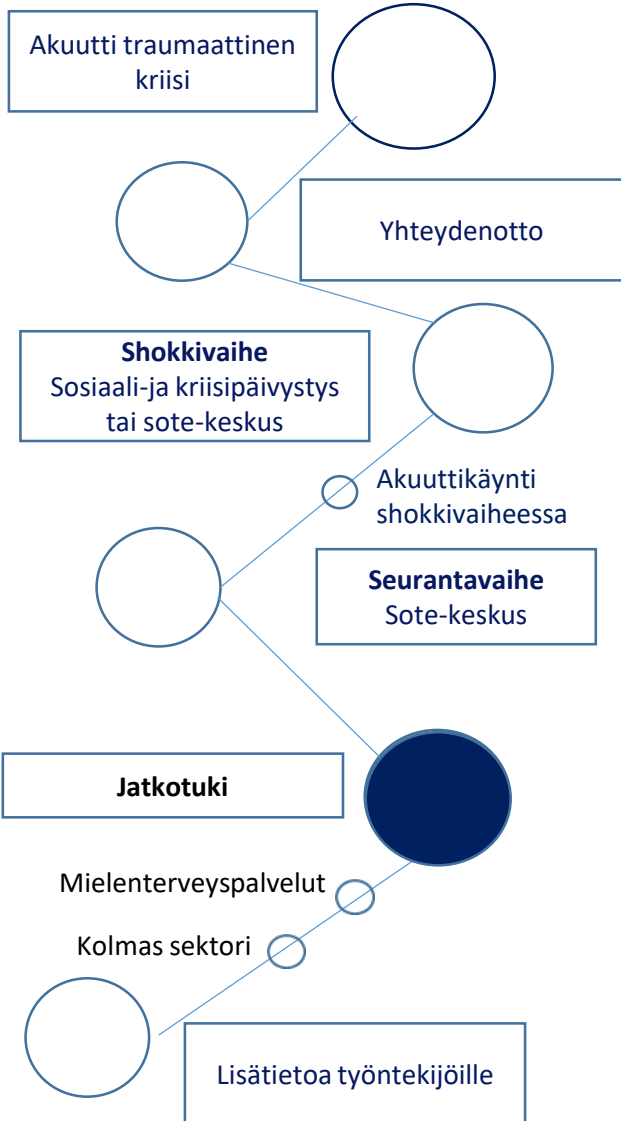
Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

Kuntoutus

Lapset, nuoret
ja perheet

Vammaiset

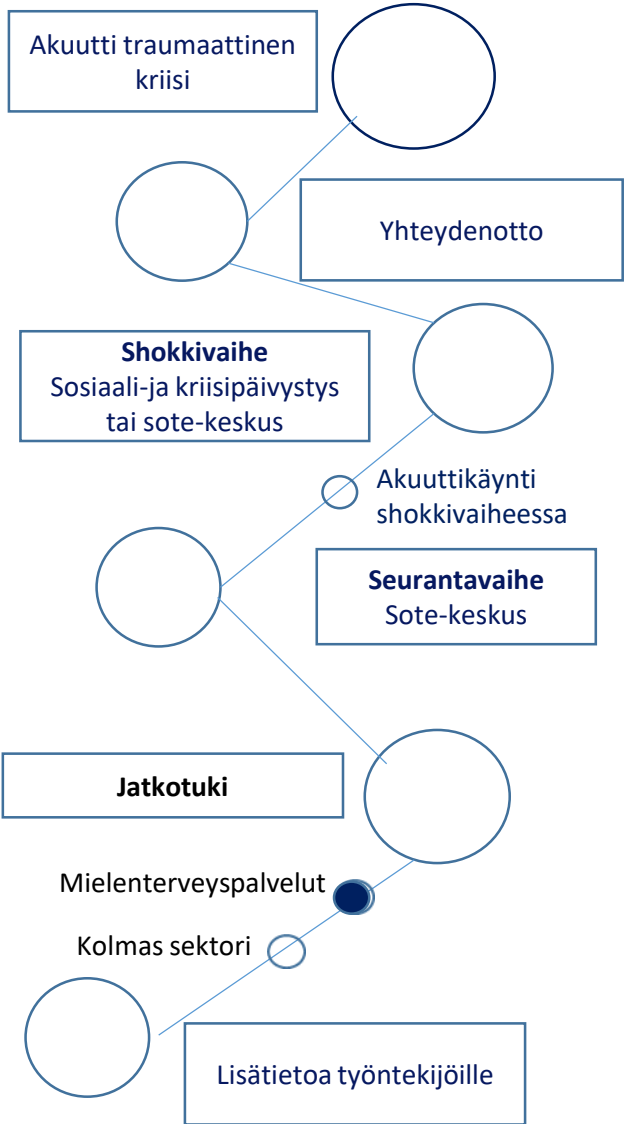
Jatkotuki

Seurantavaiheen jälkeen kriisin kokeneen tuen tarve voi jatkua mielenterveyspalveluissa tai kolmannen sektorin tarjoamissa vaihtoehtoisissa.

Jatkohoito voidaan toteuttaa myös asiakkaan työterveyshuollossa.

Kriisin kokenut voidaan ohjata myös omahoito-ohjelmiin

<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/jarkyttavan-tapahtuman-omahoito-ohjelma-mieli-ry>

Mielenterveyspalvelut

Kriisin kokenut ohjataan sote-keskuksen mielenterveyspalveluihin:

- jos hänen oireensa vaikeutuvat
- jos asiakkaalla on olemassa oleva kontakti mielenterveyspalveluihin

Yhtenäiset kiirettömän hoidon kriteerit

Hoito jatkuu asiakkaalle tehdyn hoitosuunnitelman mukaan

Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

Kuntoutus

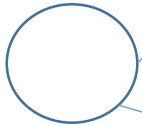
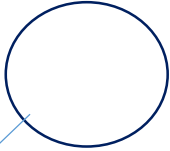
Lapset, nuoret
ja perheet

Vammaiset

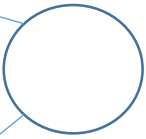

Akuutti traumaattinen
kriisi

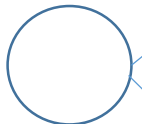

Yhteydenotto

Shokkivaihe
Sosiaali- ja kriisipäivystys
tai sote-keskus

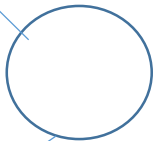

Akuuttikäynti
shokkivaiheessa

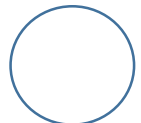
Seurantavaihe
Sote-keskus

Jatkotuki

Mielenterveyspalvelut

Kolmas sektori

Lisätietoa työntekijöille

Kolmannen sektorin palvelut

- Kriisin kokeneella ei ole psykiatrista palvelutarvetta
- Todetaan hyötyvän vertaistuesta
- Seurakunnat ja järjestöt Lähellä.fi (lahella.fi)
- Oulun Kriisikeskus palvelee koko hyvinvointialueen asukkaita <https://www.mielenterveysseurat.fi/oulu/>
Ajanvaraus ma-pe klo 9-14 p. 044 3690 500 tai toimisto@oulunkriisikeskus.fi
Ammatillinen kriisivastaanotto, vertaisryhmät.
Aika pyritään antamaan 1-2 viikon sisään. Asiakkaalle maksutonta. Halutessaan voi asioida nimettömänä. Ei tarvita lähetettä. Keskusteluapu on lyhytaikaista, keskimäärin 1-5 käyntiä. Apu perustuu myötätuntoiseen kohtaamiseen, avunhakijan voimavarojen vahvistamiseen.
Kriisiapua tarjotaan yksilöille, pariskunnille, perheille ja ryhmille.

<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/jarkyttavan-tapahtuman-omahoito-ohjelma-mieli-ry>

Ikäihmiset

Mielenterveys-
ja päihde

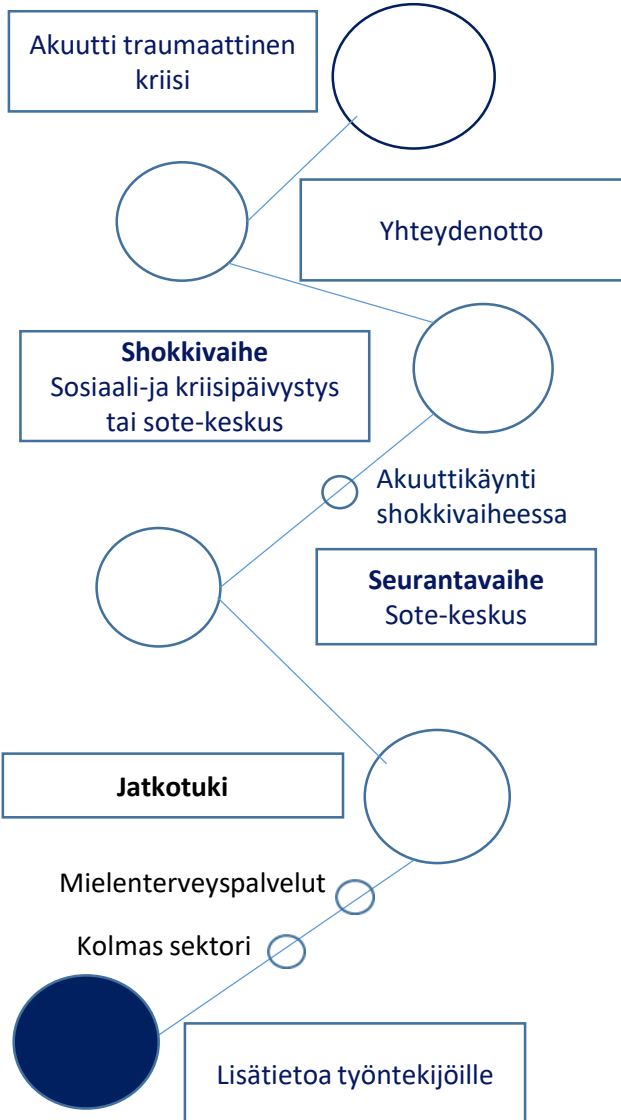
Kuntoutus

Lapset, nuoret
ja perheet

Vammaiset

Lisätietoa työntekijöille

PTSD:n seulonta lomakkeet www.mielenterveystalo.fi /ammattilaiset

<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/trauma-kriisi>

<https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/kriisit-kuuluvat-elamaan/>

<https://www.mielenterveysseurat.fi/turku/materiaalit/tietoa-kriiseista/>

<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyspalvelut/palvelut-kriisitilanteissa>

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161634/R_46_19_Psykososiaalisen_tuen_loppuraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161496> Yhtenäiset kiireettömän hoidon kriteerit

Suuronnettomuusohjeistus:

<https://intra.oysnet.ppshp.fi/Turvallisuus/Suuronnettomuus/Sivut/default.aspx>

Oppilaitosten ohjeistukset akuuteissa yhteisöllisissä kriiseissä

Työntekijän jaksaminen ja tuki:

Mahdollisuus purkukeskusteluun työparin kanssa tilanteen jälkeen. Kriisityötä tekevien työnohjaus alueellisesti suositeltavaa.